ומהלך בעושה מעשה דמי: ובחמור כשהיא פורקת: כשהיא פורקת מהיכן אכלה? אימא עד שתהא פורקת תנינא להא דתנו רבנן חמור וגמל אוכלים ממשאוי שעל גביהן ובלבד שלא יטול בידו ויאכילם: **מתני'** אוכל פועל קישות אפילו בדינר, כותבת ואפילו בדינר, ר' אלעזר חסמא אומר לא יאכל פועל יותר על שכרו וחכמים מתירין אבל מלמדין את האדם שלא יהא רעבתן ויהא סותם את הפתח בפניו: **גמ'** חכמים היינו תנא קמא? איכא בינייהו אבל מלמדין: לתנא קמא לית ליה מלמדין לרבנן אית להו מלמדין. איבעית אימא איכא בינייהו דרב אסי דאמר רב אסי אפילו לא שכרו אלא לבצור אשכול אחד אוכלו, ואמר רב אסי אפילו לא בצר אלא אשכול אחד אוכלו, וצריכא: דאי אשמעינן הך קמייתא משום דליכא למיתב לכליו של בעל הבית אבל היכא דאיכא למיתב לכליו של בעל הבית אימא ליתב ברישא והדר ליכול ואי אשמעינן בהא דאפשר לקיומי לבסוף אבל היכא דלא אפשר לקיומי לבסוף אימא לא, צריכא. איבעית אימא איכא בינייהו דרב: דאמר רב מצאתי מגילת סתרים בי רבי חייא וכתוב בה איסי בן יהודה אומר כי תבא בכרם רעך בביאת כל אדם הכתוב מדבר ואמר רב לא שבק איסי חיי לכל בריה. אמר רב אשי אמריתה לשמעתא קמיה דרב כהנא (א) דלמא בעושין בסעודתם דעבדו ואכלו (אמר לי) אפילו הכי ניחא ליה לאיניש לאוגר אגורי וניקטפיה לפרדיסיה ולא ניתו כולי עלמא ואכלו ליה. איבעיא להו פועל משלו הוא אוכל או משל שמים הוא אוכל למאי נפקא מינה דאמר תנו לאשתי ובני: אי אמרת משלו הוא אוכל יהבינן להו אלא אי אמרת משל שמים הוא אוכל לדידיה זכי ליה רחמנא לאשתו ובניו לא זכי להו רחמנא, מאי? תא שמע אוכל פועל קישות ואפילו בדינר כותבת ואפילו בדינר אי אמרת משלו הוא אוכל אוגיר בדנקא אכיל בזוזא, ואלא מאי משל שמים הוא אוכל סוף סוף אוגיר בדנקא אכיל בזוזא? אלא מאי אית לך למימר רחמנא זכי ליה, הכא נמי רחמנא זכי ליה. תא שמע ר' אלעזר חסמא אומר לא יאכל פועל יותר על שכרו וחכמים מתירין מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר משלו הוא אוכל ומר סבר משל שמים הוא אוכל, לא דכולי עלמא משלו הוא אוכל והכא בבנפשך קמיפלגי מר סבר בנפשך בדבר שמוסר נפשו עליו ומר סבר בנפשך מה נפשך אם חסמת פטור אף פועל אם חסמת פטור. תא שמע נזיר שאמר תנו לאשתי ובני אין שומעין לו ואי אמרת משלו הוא אוכל אמאי אין שומעין לו? התם משום לך לך אמרין נזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב. תא שמע פועל שאמר תנו לאשתי ובני אין שומעין לו ואי אמרת משלו הוא אוכל אמאי אין שומעין לו? מאי פועל נזיר והתניא פועל מידי גבי הדדי תניין תא שמע פועל שאמר תנו לאשתי ובני אין שומעין לו שנאמר ואל כליך לא תתן וכי תימא הכי נמי נזיר אי הכי משום לך לך אמרין נזירא הוא, אין הכי נמי ואיידי דקתני לה בלשון פועל קא נסיב לה קרא דפועל תא שמע השוכר את הפועל לקצות בתאנים

הרי

רש"י

ומהלך כעושה מעשה דמי. ואע"פ שאין בו משום השבת אבידה לא אכיל: **כשהיא פורקת מהיכן אכלה.** כל משאה פורקין בבת אחת והולכין: **עד שתהא פורקת.** בהליכתה אוכלת ממשאוי שעל גבה: **מתני' ואפי' בדינר.** ואפי' היא שוה דינר: **לא יאכל פועל יותר על שכרו.** לקמן יליף מבנפשך בשכירותו שמוסר נפשו עליו לעלות באילן או במקום סכנה: **ויהא סותם את הפתח בפניו.** שימנעו לשכרו למלאכתו: **גמ' אבל מלמדין.** אומרין לו דרך עצה הוגנת: **לא שכרו אלא לבצור אשכול אחד.** אוכלו לאותו אשכול: **אית ליה דרב אסי.** וה"ק פועל אוכל קישות שהיא לבדה ואין עוד ואפי' היא שוה דינר ואתא רבי אלעזר למימר בין שהיא לבדה בין ששכרו לה ולחברותיה אם שוה יותר על שכרו לא יאכלנה ואתו רבנן בתראי למימר יותר על שכרו מותר הוא לאכול אם שכיר יום הוא אבל שכרו להקישות לבדה לית להו דרב אסי: **אפי' לא בצר.** שכרו לכל היום מותר לאכול לאשכול ראשון שבצר: **משום דליכא למיתב לכליו של בעל הבית.** דכיון דלא יהיב ברישא והדר אכיל דאי יהיב תו לא אכיל והתורה התירה לאכול: **אבל היכא דליכא לקיומי לבסוף.** אימא לא זיכתה לו תורה אלא א"כ נתן: **מגילת סתרים.** מגילה טמונה לפי שאסור לכתוב הלכות וכשהיה שומע דבר חידוש וירא לשכוחו היה כותבו ומסתיר מן העין: **בביאת כל אדם.** ואפי' אינו שכירו: **לית ליה דאיסי.** דהא אוכל פועל קתני ורבנן בתראי אית להו דאיסי וה"ק וחכמים מתירין לאכול יותר על שכרו דהא לאו שכיר נמי אכיל: **משלו הוא אוכל.** תוספת שכר הוא שהוסיפה לו תורה: **או משל שמים.** במתנת גמילות חסדים כשאר מתנת עניים: **מאי.** אכילתו לאשתו ובניו: **יהבינן להו.** כי היכי דבידו ליתן שכרו לכל מי שירצה: **לדידיה זכי ליה רחמנא.** בלקט וכל זמן דלא מטא לידיה לא זכי ליה דליתביה לאשתו ובניו: **אכל בזוזא.** בתמיה וכי תוספת מרובה על העיקר: **דמר סבר משלו הוא אוכל.** והלכך לא יאכל יותר על שכרו דאין תוספת מרובה על העיקר: **ומר סבר משל שמים הוא אוכל.** וזכי ליה רחמנא: **ואשלפי נפשך.** בדבר שהוא מוסר נפשו עליו לעלות בכבש ולעלות באילן דמוסר נפשו למיתה והיינו שכירות: **נזיר.** שאסור בענבים: **משום לך לך אמרי' נזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב.** כלומר קנסא הוא דקנסוהו שימנע עצמו מלהשכיר לענבים: **קא נסיב לה.** גמרא קרא דפועל ולעולם רבנן היא וקרא אסמכתא בעלמא: **לקצות.** לייבשן בשדה לעשות קציעות:

הרי

תוספות

אלא אימא עד שתהא פורקת. דסד"א שאינה אוכלת אלא כשהיא רואה הגפן בפניה אבל כשאינה רואה שהגפן עליה או בעגלה אינה אוכלת ואע"ג דטעמא דחסימה לאו משום דחזיא ומצטערת הוא קמ"ל דלא קפיד מלפני השבת אבידה דמן הדין אוכלת אלא מילתא בלא נפשיה הוא:

איבעית אימא דרב אסי בינייהו. דת"ק שמזכיר פועל לית ליה דרב ואע"ג דאיסי בן יהודה איירי בעושין בסעודתן מ"מ לא מיקרו פועלים כיון שלא מדעת בעל הבית עושין:

אי אמרת משלו הוא אוכל יהבינן להו. דמסתמא ששכרו הוי כאילו התנה עמו ואי משל שמים הוא אוכל לא יהבינן להו [ב]שלא זיכה לו הכתוב אלא מה שהוא לועס ואוכל ואין לו כח ליתן *(כולם):

כן נמצא בספרים ישנים וכן נראה לגרוס לא בנפשך קמפלגי. ואי לאו בנפשך הוו מודו כ"ע דאוכל יותר מכדי שכרו דרחמנא זכה ליה ולא גרסי' דכולי עלמא משלו הוא אוכל דהא כ"ע דאי משל שמים הוא אוכל דהוה אכיל יותר מכדי שכרו אי לאו בנפשך ויש ליישב הגירסא משום דמעיקרא הוה בעי למיפשט מת"ק דמשל שמים הוא אוכל ודחה לו וחוזר ופושט מדברי חכמים דסברי משל שמים כו' וא"כ ת"ק נמי סבר הכי דבין ת"ק לחכמים ליכא אלא דמלמדין לעיל והדוחה אומר לעולם אימא לך משלו הוא אוכל כמו שדחיתי לך למעלה:

ואי אמרת משלו הוא אוכל אמאי אין שומעין לו. וא"ת דמאי פריך הא כיון דהוא אינו יכול לאכול הוה ליה כחולה שאינו יכול ליתן להם וי"ל דלא דמי לחולה דחולה אינו ראוי לפירות שלפניו והכי לא זכי ליה רחמנא אבל נזיר דמהאי זכי ליה כשאר פועל וא"ת אלא אמאי משל שמים הוא אוכל א"כ אמאי נקט נזיר וי"ל דאורחא דמילתא נקט שהנזיר רגיל לומר כן לפי שאינו אוכל:

השוכר את הפועל לקצות לו כו'. תימה דאם היה רוצה לאכול כך בלא קלילה היתה נגמרה מלאכתו ולא היה בכלל דייש ובשביל שחושב הוי בכלל דייש וי"ל דהכא מיירי במקום שמנהג הוא לקצות תאנים דהשתא בלא מחשבה אלא בסתמא הוי דבר שלא נגמרה מלאכתו למעשר ועוד דין הוא שיאכל פועל ע"י מחשבתו כיון דעל ידי מחשבה זאת חשיב לא נגמרה מלאכתו לענין שאוכל ופטור:

הגהות הב"ח

(א) גמ' קמיה דרב כהנא אמר לי דלמא בעושין בסעודתן דעבדו ואכלו וכו' אפ"ה ניחא: